

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 3-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida jismoniy shaxslardan undiriladigan yer solig'i va uning iqtisodiy ahamiyati

Maxsudov Sherzod Solijonovich

Farg'ona davlat universiteti, iqtisodiyot fakulteti o'qituvchisi

Meliboyeva Mohira Ilhomjon qizi

Farg'ona davlat universiteti, iqtisodiyot fakulteti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida jismoniy shaxslardan undiriladigan yer solig'ining mohiyati, uning iqtisodiy tizimdagi o'rni va ahamiyati chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida yer solig'ining amaldagi holati, soliq stavkalaridagi o'zgarishlar, soliq tushumlari dinamikasi hamda ushbu soliq turining mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishdagi roli keng yoritilgan. Maqolada yer resurslaridan samarali foydalanishni rag'batlantirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va raqamlashtirish jarayonlari bilan bog'liq dolzarb masalalar ham ko'rib chiqilgan. Tahlillar asosida ilmiy-amaliy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: Yer solig'i, jismoniy shaxslar, soliq tizimi, mahalliy byudjet, modernizatsiya, soliq stavkalari, yer resurslari, soliq siyosati, iqtisodiy samaradorlik, raqamlashtirish.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida davlat moliyaviy tizimining barqarorligini ta'minlashda soliqlar muhim instrument hisoblanadi. Xususan, yer solig'i iqtisodiyotda ikki tomonlama vazifani bajaradi: bir tomondan, u davlat byudjeti daromadlarini shakllantiradi, ikkinchi tomondan esa yer resurslaridan oqilona foydalanishni rag'batlantiradi. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida ushbu soliq turi yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki zamonaviy iqtisodiyot sharoitida yer resurslari cheklangan va strategik omil hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida soliq tizimini takomillashtirish, xususan jismoniy shaxslarning yer solig'i tizimini soddalashtirish va raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa soliq tushumlarining oshishiga va iqtisodiy samaradorlikning kuchayishiga xizmat qilmoqda.

Yer solig'i — bu jismoniy shaxslar egalik qilayotgan yoki foydalanayotgan yer uchastkalari uchun davlatga to'lanadigan majburiy to'lov hisoblanadi. Ushbu soliqning iqtisodiy mohiyati shundan iboratki, u yer resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi hamda yerning iqtisodiy qiymatini ifodalaydi. Yer solig'i davlat tomonidan yerga egalik qilish huquqi uchun to'lanadigan renta shakli sifatida ham qaraladi. Bu jarayonda yer resurslarining cheklanganligi va ularning iqtisodiy qiymati soliq orqali davlat tomonidan qayta taqsimlanadi. Shu sababli yer solig'i iqtisodiyotni tartibga soluvchi vosita sifatida ham muhim ahamiyatga ega.

So'nggi yillarda O'zbekistonda yer solig'i tizimi sezilarli darajada takomillashtirildi. Xususan, soliq stavkalari har yili indeksatsiya qilinmoqda va

hududlarning iqtisodiy rivojlanish darajasiga qarab differensial koeffitsiyentlar qo'llanilmoqda. 2024-yilda jismoniy shaxslar uchun yer solig'i stavkalari o'rtacha 12 foizga oshirilgan. Shuningdek, soliq hisoblash jarayonida raqamli texnologiyalar keng joriy etildi. Kadastr organlari tomonidan yer uchastkalari haqidagi ma'lumotlar soliq organlariga elektron shaklda uzatilmoqda, bu esa soliq hisob-kitoblarining aniqligi va shaffofligini ta'minlaydi.

Quyidagi jadvalda jismoniy shaxslar tomonidan to'langan yer va mol-mulk soliqlari dinamikasi keltirilgan:

1-jadval. 2023–2024-yillarda jismoniy shaxslar yer va mol-mulk soliqlari tushumlari

Ko'rsatkich	2023-yil	2024-yil
Soliq to'lovchilar soni	~3,8 mln	4,2 mln
Soliq tushumlari	3,3 trln so'm (taxminiy)	4,6 trln so'm
O'sish sur'ati	—	+39%

Ushbu ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda 4,2 million nafar jismoniy shaxs tomonidan jami 4,6 trillion so'm miqdorida yer va mol-mulk soliqlari to'langan. Bu esa soliq tushumlarining sezilarli darajada oshganini ko'rsatadi.

Yer solig'ining iqtisodiy ahamiyati. Yer solig'i iqtisodiyotda bir nechta muhim funksiyalarni bajaradi. Avvalo, u mahalliy byudjet daromadlarining muhim manbai hisoblanadi. Mahalliy hokimiyat organlari uchun barqaror moliyaviy manba sifatida yer solig'i infratuzilmani rivojlantirish, ijtimoiy sohalarni moliyalashtirish va hududiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Yer solig'i yer resurslaridan samarali foydalanishni rag'batlantiradi. Agar yer uchastkasi samarali ishlatilmasa yoki bo'sh tursa, soliq to'lovchiga qo'shimcha moliyaviy yuk tushadi. Bu esa yer egalari undan unumli foydalanishga undaydi. Shuningdek, yer solig'i ijtimoiy tenglikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Chunki yer egaligi ma'lum darajada boylik indikatoridir. Soliq orqali ushbu boylik qayta taqsimlanadi va ijtimoiy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Soliq tizimidagi muammolar va ularning izohi. Yer solig'i tizimida mavjud muammolar iqtisodiy samaradorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Eng asosiy muammolardan biri — soliq bazasining to'liq shakllanmaganligidir. Bu holat yer uchastkalari haqidagi ma'lumotlarning to'liq emasligi yoki noto'g'ri yuritilishi bilan bog'liq bo'lib, natijada soliq tushumlari kamayadi.

Yana bir muammo — soliq qarzdorligining mavjudligi. 2024-yil holatiga ko'ra, 3,5 trillion so'm miqdorida soliq qarzdorligi mavjud bo'lib, bu tizim samaradorligini pasaytiradi. Bu esa soliq intizomini mustahkamlash zarurligini ko'rsatadi.

Soliq madaniyatining pastligi ham muhim muammo hisoblanadi. Aholining ayrim qatlamlari soliqlarning iqtisodiy ahamiyatini yetarlicha anglamaganligi sababli to'lov intizomi past bo'lib qolmoqda.

Yer solig'ini takomillashtirish yo'nalishlari. Yer solig'ini takomillashtirish uchun birinchi navbatda raqamlashtirish jarayonlarini chuqurlashtirish zarur. Elektron soliq tizimlari orqali soliq hisoblash va undirish jarayonlarini avtomatlashtirish soliq ma'muriyatchiligini samarali qiladi.

Bundan tashqari, soliq stavkalarini hududlarning iqtisodiy rivojlanish darajasiga mos ravishda differensiallashtirish yer resurslaridan yanada samarali foydalanishga olib keladi. Shu bilan birga, soliq imtiyozlarini ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarga yo'naltirish orqali ijtimoiy adolatni ta'minlash mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida jismoniy shaxslardan undiriladigan yer solig'i davlat moliya tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu soliq turi nafaqat byudjet daromadlarini oshirish, balki yer resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlash, ijtimoiy tenglikni mustahkamlash va hududiy rivojlanishni rag'batlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda yer solig'i tizimining takomillashuvi, raqamlashtirish jarayonlari va soliq stavkalarining optimallashtirilishi ushbu soliq turining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Kelgusida soliq ma'muriyatchiligini yanada rivojlantirish, soliq bazasini kengaytirish va aholining soliq madaniyatini oshirish orqali yer solig'ining iqtisodiy ahamiyati yanada kuchayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi
2. O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi rasmiy ma'lumotlari
3. "Jismoniy shaxslar olinadigan yer solig'i: amaliyot, muammolar va rivojlantirish yo'llari" ilmiy maqola
4. Kun.uz – Yer solig'i stavkalari o'zgarishi haqida ma'lumotlar
5. Spot.uz – 2024-yil soliq siyosati yangiliklari
6. Kursiv Uzbekistan – soliq tushumlari statistikasi
7. Uz24.uz – soliq hisoblash tartibi
8. O'zbekiston Respublikasi hukumat portali – soliq imtiyozlari